

PROBLEMATICA FENOMENULUI DE HIAT ÎN LIMBA ENGLEZĂ

(studiu de sinteză)

Natalia BANARU

Catedra Filologie Engleză

The sequences of adjacent vowels in English like in Romanian language evoke a complex problem that views the quantity and the quality of the phonic elements the hiatus consists of. Pronouncing two vocalic sounds, there can be a pause between them as a result of the reduction of the air current intensity that comes out of the lungs. In this case those two adjacent vowels are separated in two different syllables, producing a vocalic continuity called **hiatus**. One of the features common to Romanian and English spoken languages through which these two differ from the literary language is the unsteady character of the vowels and the vocalic groups. During a thorough research it came out that in both spoken languages there is a general predisposition of simplifying the act of communication. The given article is a synthesized study of the conditions that favour the phenomenon of the phonic elements' neutralization, the causes of devocalization, and the ways of hiatus avoidance. The aim of the article is to highlight the common and distinctive features of the vocalic groups of Romanian and English languages in general.

„Studierea aspectului funcțional sau fonologic al elementelor de limbă vorbită precizează sensul, valoarea semantică a cuvintelor și a îmbinării lor în funcție de modificările fonetice. Înțelegerea unui fonem din cadrul limbii se impune prin prisma studierii fonetice (fonologice), morfologice, lexicale, sintactice. De aici reiese că fonetica (fonologia), morfologia, lexicul (vocabulary) și sintaxa sunt nemijlocit legate între ele”, susțin foneticienii N.Corlăteanu și V.Zagaevschi [1]. Foneticienii de tip „clasic” (E.Sievers, H.Sweet, P.Passy, P. De Rousselot, O.Jespersen, M.Grammont, D.Jones, A.Philippide) au cercetat, mai ales, aspectele articulatorii ale sunetelor, încercând să identifice poziții articulatorice cât mai exacte ale sunetelor din anumite limbi, dar și la nivelul foneticii generale, care, în opoziție cu fonetica particulară sau specială a unei limbi, cercetează ansamblul posibilităților fonetice umane (fiziologice, acustice, auditive), legile generale ale evoluției fonetice și cauzele acestora. Stilistica fonetică, sau fonostilistica, cercetează calitățile stilistice, expresive ale elementelor fonetice segmentale sau suprasedimentale. Acest aspect a fost amplu studiat de N.S. Trubetzkoy, care prefera o separare netă a aspectelor reprezentative (domeniul fonologiei) de mijloacele expresive ce ar forma obiectul stilisticii sunetelor.

Pe parcursul anilor s-au purtat discuții referitor la problema sunetului vorbit, consecința lor fiind apariția a două ipoteze principale. Prima presupune că sunetul rostit este o unitate sonoră care poate fi separată și segmentată de celelalte sunete ale vorbirii. A doua neagă existența independentă a sunetului rostit (el este asociat cu alte sunete) [2]. Posibilitatea de a separa sunetul este susținută de prof. P.S. Kuznețov, care accentuează: „Vorbirea constă din consecutivitatea sunetelor vorbirii: orice sunet al vorbirii poate fi separat de sunetul precedent și de cel următor. Cu toate că există tranziții articulatorii și acustice de la un sunet la altul, o atare separare o face orice vorbitor în limba dată, o face cu o mare precizie observatorul lingvist, o face cu precizie și mai mare aparatul vorbirii” [3].

G.Gogin a constatat că în limba română există grupuri vocalice care formează **hiat**. Fiecare tip de hiat alcătuiește câte un sistem bine conturat. În cadrul fiecărui sistem toate vocalele hiatului, cu excepția celor duble, triple și cvadruple, se contrastează prin indici acustici și perceptivi. Fiecare sistem este caracterizat din punct de vedere matematic. Deci, în limba română vocalele hiaturilor se află în sisteme și nu în structuri fonice ocazionale. Unul dintre postulatele teoretice principale ale studiului dat constă în lansarea concepției referitor la existența hiaturilor în structuri sistemice în limba engleză.

Ca termen fonetic „hiat” apare la Cicero. În fonetică, un **hiat** este o succesiune de două vocale care fac parte din silabe separate. Un exemplu de hiat se găsește chiar în cuvântul **hiat**, care se pronunță /hi'at/. Dacă două sunete vocalice apar în succesiune în aceeași silabă, ele nu formează un hiat, ci un diftong, iar unul dintre cele două sunete vocalice este de fapt o semivocală. În transcrierile fonetice, hiatul se marchează prin precizarea locurilor unde se termină o silabă și începe cealaltă, de exemplu: *aer* se transcrie fonetic /'a.er/, unde punctul semnalează locul de despărțire în silabe. Simbolul pentru poziția accentului se plasează înaintea silabei accentuate din cuvânt și *înlocuiește* punctul de despărțire în silabe, ca în exemplul de mai sus – hiat: /hi'at/.

Hiatul își are rădăcinile în latina populară din alte limbi romanice (italiană, franceză, portugheză ș.a.) Unele grupuri de hiat au apărut pe parcursul evoluției istorice a sistemului consonantic în latina vulgară, care mai apoi s-au menținut în unele limbi, pe când în altele au dispărut.

Până în prezent nu este clară argumentarea teoretică a existenței și a funcționării vocalelor în hiat în limba engleză. Nu sunt cunoscute formele de existență a hiaturilor, și anume: tipurile de hiat, grupurile de vocale și numărul lor, comportamentul lor în actul vorbirii; se mențin ele ca entități fonice integrale, stabile, silabice sau se reduc, diftongându-se, monoftongându-se prin contracție, eliziune, reducere etc.? Altfel spus, lipsește un studiu bazat pe o analiză completă (articulatorie, acustică și perceptivă) a acestor entități fonice.

În cadrul unor investigații lingvistice s-a constatat că, din punctul de vedere al exprimării, vocalele în hiat fac parte din problemele majore ale foneticii generale și ale celei experimentale. La nivelul normelor literare există două sisteme de pronunție aprobate de societate pentru anumite situații concrete: vocale în hiat și diftongi. Prin urmare, vorbitorul limbii este purtătorul acestor două sisteme, pe care este obligat să le utilizeze corect, pentru fiecare caz în parte.

Diftongii englezi sunt subiectul unei discuții aprige. Ei sunt foneme independente, nu însă nuanțe ale altor foneme monoftonge. Aceasta se demonstrează prin faptul că diftongii sunt în aceleași condiții de pronunțare ca și monoftongii, fiind opuși monoftongilor și lor înșiși. Fonemele făcând deosebire între sensul cuvintelor și părțile lor semnificative – morfemele, sunt unități sonore indivizibile din punct de vedere funcțional. Unitatea funcțională a fonemului provoacă și o anumită unitate sonoră-articulatorie; aceasta în pofida faptului că fonemul reunește din punct de vedere funcțional un șir de nuanțe, condiționate de pozițiile diferite ale fonemului în cuvânt, poziții care din punct de vedere sonor-articulator se află departe una de alta. Unitatea articulatorie a fonemului semnifică faptul că în interiorul fonemului nu poate fi trecută bariera silabică. Toți diftongii corespund acestor cerințe.

În următoarele cuvinte primul și al doilea elemente ale diftongului intră în componența unei morfeme, ca de exemplu: *near* [niə]; *here* [hiə]; *hair* [hɛə]; *hay* [hei]; *high* [hai]; *how* [hau]; *no* [nəu]; *nor* [nɔ]; *boy* [bɔi]; *poor* [puə].

Totuși, există cazuri când avem de-a face cu consecutivitatea a două foneme care, după prima impresie auditivă, nu diferă prin nimic de fonemul diftong. De exemplu, vocalele /i/ și /æ/ pot fi rostite în silabe aparte în cuvinte ca: ***theatrical, reality***, când urechea noastră percepe foarte bine articularea distinctă a acestor două vocale, încadrate în silabe diferite. În alte situații fonetice aceleași vocale /i,æ/ se rostesc împreună, adică fără a întrerupe curentul de aer, constituind o singură silabă: ***theatre*** [ˈθɪətr̩], ***real*** [riəl]. Aici vocala /i/, dispunând de o apertură, durată, intensitate și sonoritate mai mare, se prezintă ca o vocală silabică, iar vocala ə este lipsită de caracter silabic, întrucât dispune de o sonoritate mai redusă. În acest mod se formează diftongul [iə] care este un fonem monofonemic, bivocalic, inclus în aceeași silabă. Constatarea se referă la consecutivitățile vocalice [iə; uə]. De exemplu, în cuvântul ***curious*** [kjʊəriəs] consecutivitatea [i+ə] din punct de vedere sonor-articulator poate coincide cu diftongul [iə] (ca în cuvântul ***fierce*** [fiəs]), dar se divizează prin bariera morfologică *curi-ous*[kjʊəri/əs] adică constă din două foneme, ceea ce este evident în alternarea *curi/ous-curi/osity* [kjʊəri/əs, kjʊ.riˈɔsiti], atunci când pronunțăm pe silabe vocalele [i, ə] în [kjʊəri/əs].

Foneticianul englez D.Jones prin unele remarce pune la îndoială natura fonemică a diftongilor. De exemplu, dânsul menționează că mulți oameni englezi „simt” că diftongul [iə] este o consecutivitate a sunetelor [i] și [ə] ce formează două silabe. În opinia lui, este un argument ce denotă natura nefonemică a acestui „diftong”. Fonetistul A.F. Birșert susține că diftongii [iə], [ɛə], [ɔə], [uə] nu pot fi considerați foneme independente din următoarele motive. Ambii diftongi [iə] și [ɛə] s-au dezvoltat din punct de vedere istoric de la două foneme diferite și în multe cuvinte elementul al doilea din [iə] și [uə] dispăre când cuvintele își schimb forma: ***individual-individuality*** [,indiˈvidjuəl] [,indiˈvidjuˈæliiti]. Comparând diftongii cu hiatul, observăm că grupurile vocalice din componența hiatului nu se rostesc diftongat și nici nu se reduce un element din componența lui. În componența hiatului sunt două vocale pline (integrale) ce se pronunță în cadrul a două silabe separate. Fiecare grup vocalic se examinează în parte, indicându-se rostirea corectă și cea incorectă. George Gogin susține: „Toate componentele hiaturilor au un solid suport acustic, caracterizându-se prin următorii parametri constanți: durată, intensitate, ton, spectru, nivel maxim de energie fonică, formanți stabili și o distribuție uniformă a energiei fonice în spectru, specifică vocalelor. Deci, s-a putut răspunde la întrebarea majoră a foneticii experimentale: poate fi sunetul analizat, separat și reprodus?” [4].

Cercetările ulterioare ale fonetiștilor D.Jones, A.C. Gimson, M.Bogdan și al. au dovedit cu argumente peremptorii că în limba engleză există fenomenul de hiat vocalic, în care vocalele se separă în mod distinct formând silabe separate. Distincția diftongilor de vocalele în hiat trebuie făcută la toate etapele foneticii pentru a evita neînțelegerile de ordin semantic.

Unii diftongi englezi centrali au corespondentul lor – grupul vocalic în hiat binar, care nu este marcat printr-un semn grafic, ceea ce creează o mare dificultate pentru cititor. Fonetiștii A.C. Gimson, D.Jones, V.A. Vassilyev, T.Makarenko, analizând diftongii limbii engleze, susțin că cei centrali [iə; eə; uə] nu întotdeauna au statut de diftongi, ci se mai întâlnesc și în calitate de *hiat*.

Remarcabilul fonetist D.Jones accentuează că consecutivitatea [i+ə] nu întotdeauna constituie diftong descendent cu accentul pe primul element. În silabele neaccentuate nucleul [i] poate fi mai slab din cele două componente, fiind echivalent cu semivocala [j]: *period, serious* [ˈpiəriəd], [ˈsiəriəs] [5].

În cuvintele fără litera „R” în ortografie, părțile componente ale diftongului [iə] reprezintă mai mult îmbinarea a două foneme vocale, ca în exemplele: *real, ideal, cordial, theory*, primul element al căruia alternează fie cu monofongul de lungă durată [i:], fie cu semivocala [j]: *real* [ˈriəl, ˈri:əl], *ideal* [ai ˈdiəl, ai ˈdi:əl], *cordial* [ˈkɔ:diəl, ˈkɔ:ɹiəl], *theory* [ˈθiəri, ˈθi:əri] [6].

Schimbarea accentului în cuvintele derivate duce la descompunerea lui [iə] în [i ˈæ]: *real* [ˈriəl] – *reality* [ri ˈæliiti], *peculiar* [pi ˈkju:liə] – *peculiarity* [pi,kju:li ˈæriti], *genius* [ˈdʒi:njəs] – *geniality* [dʒini ˈæliiti], *cordial* [ˈkɔ:diəl] – *cordiality* [kɔ:di ˈæliiti].

Glisarea de tipul [jə] este de obicei utilizată când [ə] reprezintă o terminație cu statut de fonem ca în cuvintele *easier* [i:ziə], *carrier* [ˈkæriə], unde [i] și [ə] sunt convențional tratate ca un hiat din două vocale separate în două silabe cu varianta monosilabică de pronunțare [jə]. Aceeași teorie poate fi aplicată și în cazurile când nu se pune la îndoială delimitarea morfemelor: *hideous* [ˈhɪdʒəs], *genius* [ˈdʒi:njəs], *idiom* [ˈɪdɪəm], *billiards* [ˈbɪljədz], *morphia* [ˈmɔ:fjə] etc.

Referitor la problema prezenței și dispariției hiatului în limba latină și în latina populară, prof. Maria Manoliu scrie: „Fenomenul este mai frecvent când vocala medie apare în hiat, fiindcă tendința de evitare a hiatului determină structura, consonantizarea și, în cele din urmă, închiderea unei dintre vocale. Reducerea hiatului devine un fenomen regulat începând cu secolul I e. n.” [7].

Cu toate că vorbitorii și ascultătorii sunt capabili să distingă cuvintele separate ale unei propoziții, cea mai mare parte a limbii vorbite actual consistă dintr-o continuitate de cuvinte ce vin împreună numai cu doar câteva pauze între ele. Această consecutivitate de cuvinte deseori provoacă pronunțări care sunt remarcabil diferite de modul în care cuvintele sunt pronunțate separat. Așadar, în procesul vorbirii, când articulăm o succesiune de foneme, organele de vorbire își schimbă constant poziția. După cum menționează fonetista rusă O.J. Dickushina, când fonemele sunt pronunțate în consecutivitate, este observat fenomenul de adaptare (asimilare), organele aparatului de vorbire se ajustează la o tranziție convenabilă de la o articulare la alta, ele se plasează pentru a face o „economie” de efort. Desigur, această „economie” poate varia în diferite limbi. Tipul de adaptare depinde de bazele articulării la fel ca și anumite legi fonetice concrete ce funcționează în fiecare limbă [8].

În timpul actului vorbirii vocalele adiacente suferă des o reducere de durată, ceea ce motivează resilabificarea consecutivității vocalice, fenomen cunoscut ca *rezoluția hiatului*. Limba engleză are un sistem complex de soluționare a pronunțării hiatului vocalic și posedă câteva strategii în acest sens. Iată câteva opțiuni de producere a vocalelor în hiat: *eliziunea* unei vocale; pronunțarea diftongată a celor două vocale – fenomen cunoscut ca *sinereză*; contopirea celor două vocale ale hiatului într-o singură vocală de o calitate ce diferă de calitatea celor două originale, fenomen cunoscut ca *contragere vocalică* și *epenteza* unei semivocale sau a unei consoane de legătură.

Rostind hiatul, vom reuși să păstrăm ținuta estetică a cuvântului, a frazei și a enunțului; fiecare verigă sonoră trebuie emisă printr-o articulație exemplară, plăcută și atrăgătoare. Numai printr-o astfel de pronunțare ne vom apropia de modelul desăvârșit, modelul normat de rostire literară. Acest model este treapta cea mai înaltă de rostire și el nu permite abateri de la normele literare, ci obligă vorbitorii să respecte particularitățile articulării, tonale, ritmice și melodice ale fiecărei unități fonice din corpul cuvântului și al frazei.

Referințe:

1. Corlăteanu N., Zagaevschi V. Fonetica. - Chișinău: Lumina, 1993, p.21.
2. Gogălniceanu C. The English Phonetics and Phonology. - Iași: Chemarea, 1993. p.3.
3. Ibidem, p.4.
4. Gogin G. Problema devocalizării hiatului în limba română.- Chișinău: Tipografia U.P.S. „Ion Creangă”, 2004, p.7.
5. Chițoran D. English Phonetics and Phonology.- București: Editura Didactică și Pedagogică, 1978, p.142.
6. Chițoran D., Pîrlog H. Ghid de pronunție a limbii engleze. - București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1989, p.92.
7. Corlăteanu N., Zagaevschi V. Fonetica. - Chișinău: Lumina, 1993, p.15.
8. Dickushina O.J. English Phonetics.- Moscow: Leningrad, Prosveshchenye, 1965, p.95.

Bibliografie:

1. Bogdan M. Fonetica limbii engleze. - Cluj: Editura Științifică, 1962.
2. Gimson A. C. An Introduction to the Pronunciation of English. - London, New-York: A division of Hodder & Stoughton, 1991.
3. Makarenco T. Contemporary English Phonetics. - Cluj: Studium, 1998.
4. O'Connor J.D. Better English Pronunciation. - Cambridge: Cambridge University Press, 1971.
5. Vassiliyev V.A. English Phonetics. A Theoretical Course. - Moscow: Higher School Publishing House, 1970.

Prezentat la 18.10.2011